

Уредници / Editors:
др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић

Удружење урбаниста Србије
Serbian Town Planners Association

БУДУЋНОСТ ГРАДОВА И УРБАНИЗМА

I Град и урбанизам у контексту светских перспектива и глобалних токова /
II Утицај управљачког система на уређење градских простора и развој урбанизма као дисциплине /
III Инвестиционе мапе и тржиште непокретности у време ванредног стања /
IV Практичне и теоријске реакције у српском граду и урбанизму на глобалне климатске промене и недостатак одговарајућих коректива у градској пракси

FUTURE OF CITIES AND URBANISM

I City and Urbanism in the Context of Global Perspectives and Trends /
II The Influence of Management System on the Arrangement of Urban Space and the Development of Urbanism as a Discipline /
III Investment Maps and Property Market during the State of Emergency /
IV Practical and Theoretical Reactions in Serbian City and Urbanism on Global Climate Change and the Absence of Adequate Corrections in Urban Practice

Пролом Бања, 1 - 3. јул 2020.

Група аутора: БУДУЋНОСТ ГРАДОВА И УРБАНИЗМА: I ГРАД И УРБАНИЗАМ У КОНТЕКСТУ СВЕТСКИХ ПЕРСПЕКТИВА И ГЛОБАЛНИХ ТОКОВА / II УТИЦАЈ УПРАВЉАЧКОГ СИСТЕМА НА УРЕЂЕЊЕ ГРАДСКИХ ПРОСТОРА И РАЗВОЈ УРБАНИЗМА КАО ДИСЦИПЛИНЕ / III ИНВЕСТИЦИОНЕ МАПЕ И ТРЖИШТЕ НЕПОКРЕТНОСТИ У ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА / IV ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ У СРПСКОМ ГРАДУ И УРБАНИЗМУ НА ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И НЕДОСТАТАК ОДГОВАРАЈУЋИХ КОРЕКТИВА У ГРАДСКОЈ ПРАКСИ

Издавач: Удружење урбаниста Србије, Београд

За издавача: др Александар Јевтић

Уредници:

Др Александар Јевтић

Мр Борко Драшковић

Рецензенти:

Др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географ.инст.“Јован Цвијић“

Доц.др Малина Чворо, Архитектонсо.граф.геод.факултет, Бањалука

Доц.др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд

Научни одбор:

Проф.др Александра Ђукић, председник, Архитектонски факултет Београд, УУС

Др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије

Др Бранкица Милојевић, Архитект.граф.геодет. факулт., Бањалука

Доц.др Ратка Чолић, Архитектонски факултет Београд

мр Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саоб. и инфр.

Мр Борко Драшковић, директор Републичког геодетског завода

Др Божидар Манић, УУС, Инстит. за архитектуру и урбанизам Србије

Др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географ.инст.“Јован Цвијић“

Др Игор Марић, Матична секција архитектата ИКС, СИТС

Др Ана Никовић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије

Проф.др Нусрет Мујагић, Универзитети у Сарајеву и Тузли

Проф.др Страхиња Трпевски, Архитектонски факултет Скопље

Др Жақлина Ангеловска, Комора архитектата и инж. С.Македоније

Проф.др Петар Митковић, Грађ.-архитектонски факултет, Ниш

Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађ.архитект. факултет, Ниш

Проф.др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица

Проф.др Марија Маруна, Архитектонски факултет Београд

Доц.др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски фак. Београд

Проф.др Дарко Реба, Департмана за арх. и урбанизам ФТН, Н. Сад

Доц.др Малина Чворо, Архитектонсо.граф.геод.факултет, Бањалука

Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије

Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије

Др Бранислав Антонић, УУС, Архитектонски факултет Београд

Доц.др Драгутин Радосављевић, Удружење урбаниста Србије

Проф.др Весна Златановић Томашевић, Удружење урбаниста Србије

Др Денис Амбруш, Осијек

Др Верољуб Трифуновић, УУС, Удружење урбаниста Србије

Организационо-програјски одбор:

Зоран Д.Јовановић, председник, Републички геодетски завод и УУС

Татјана Симоновић, Чачак, Удружење урбаниста Србије

Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије

Милка Павловић, Рума, Удружење урбаниста Србије

Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије

Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије

Мирољуб Станковић, ЈП Завод за урбанизам Ниш

Марија Пауновић Милојевић, Инфојлан, Аранђеловац

Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије

Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије

Јасна Ловрић, Нови Сад, Удружење урбаниста Србије

Бојан Алимпић, Шабац, Удружење урбаниста Србије

Лазар Мандић, Крагујевац, Удружење урбаниста Србије

Технички уредник: Светлана Јаковљевић

Дизајн корица: Јасна Марићевић

Тираж: 250 примерака

Штампа: СГР ТОПГРАФ

Година: 2020.

ISBN: 978-86-84275-42-6

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

САДРЖАЈ

БУДУЋНОСТ ГРАДОВА И УРБАНИЗМА

I ГРАД И УРБАНИЗАМ У КОНТЕКСТУ СВЕТСКИХ ПЕРСПЕКТИВА И ГЛОБАЛНИХ ТОКОВА.....	1
<i>мр Миодраг Ференчак</i> ГРАД БУДУЋНОСТИ: МАЛА ДИСКУСИЈА О ДЕЛОВИМА ВЕЛИКОГ ПИТАЊА.....	3
<i>др Владимир Мацура, др Злата Вуксановић Мацура</i> ПОЈАВА, УСПОН И ПАД КОНТИНУИРАНОГ ПЛАНИРАЊА У СРБИЈИ 1970–2020.....	23
<i>Ас. др Бранислав Антонић, Проф. др Александра Ђукић, Јелена Марић</i> РАЗМЕРЕ ОПАДАЊА ГРАДОВА У СРБИЈИ НА ПОЧЕТКУ ТРЕЋЕГ МИЛЕНИЈУМА: САДАШЊИ ТРЕНДОВИ И ПОУКЕ ЗА БУДУЋНОСТ.....	31
<i>Грегор Чок, Гашпар Мрак</i> РАД ОД КУЋЕ У РАШТРКАНОМ УРБАНОМ ОКРУЖЕЊУ У СЛОВЕНИЈИ У ПОСТ – СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ЕРИ	41
<i>др Марија Маруна, др Данијела Миловановић Родић, Љубица Славковић, Ксенија Радовановић, Милица Ристовић, Маргита Вајовић, Милица Ђурђевић, Милица Томашевић</i> КА КОЛАБОРАТИВНОМ УПРАВЉАЊУ: ПЛАТФОРМА ЗА ПРОМОЦИЈУ САВРЕМЕНОГ КОНЦЕПТА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	49
<i>Проф. др Весна Златановић-Томашевић</i> АГЕНДА УН - 2030 И УРБАНИ РАЗВОЈ ГРАДОВА И НАСЕЉА.....	57
<i>Татјана Симоновић</i> УРБАНИЗАЦИЈА И ТЕХНОЛОГИЈА.....	65
<i>Доц. др Малина Чворо</i> НОВИ КВАЛИТЕТ У ЈАВНОМ ПРОСТОРУ ГРАДА БУДУЋНОСТИ.....	81
<i>др Милена Динић Бранковић, др Петар Митковић, Милица Игић, Јелена Ђекић</i> УМИРЕЊЕ САОБРАЋАЈА У СТАМБЕНОЈ ЗОНИ И ПОТЕНЦИЈАЛИ ПРИМЕНЕ ЛИНИЈСКИХ ОЗЕЛЕЊЕНИХ ДЕПРЕСИЈА КАО ЕЛЕМЕНАТА ЗЕЛЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ.....	89
<i>Марко Јовановић, Проф. др Александра Ђукић, Ас. др Бранислав Антонић</i> РЕГЕНЕРАЦИЈА БРАУНФИЛДА КАО ОСНОВ ЗА АКТИВИРАЊЕ ПРИОБАЉА: ПРОСТОР СТАРОГ КАМЕНОЛОМА КОД ГОЛУБАЧКЕ ТВРЂАВЕ.....	97
<i>Мирела Манасијевић Радојевић, Бојана Кулачин</i> СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ ИЗБЕГЛИХ И РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА СА ПРОСТОРА БИВШЕ СФРЈ И НА ПРИМЕРУ НОВОГ САДА - ОД АНАЛИЗЕ ПРОСТОРНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА, ПРЕКО ПЛАНА ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ.....	107
<i>Сара Станковић, Проф. др Александра Ђукић, Др Бранислав Антонић</i> ТУРИСТИЧКО ОДМАРАЛИШТЕ ПО МЕРИ КУЛТУРЕ И ТРАДИЦИЈЕ: КРЕИРАЊЕ ЕТНО-СЕЛА "ГОЛУБАЧКИ ГРАД" НА ОСНОВУ НАСЛЕЂА ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ.....	115
<i>Миљана Васић</i> УРБАНА ТРАНСФОРМАЦИЈА ГРАДСКОГ БЛОКА „ЛОНДОН“ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ.....	125
<i>др Денис Амбруш</i> УРБАНИСТИЧКИ ЗНАКОВИ НОВОГ БЕОГРАДА – СКЛАДНОСТ ИЛИ ХАОТИЧНОСТ У РАЗМЕРИ ПЛАНИРАНОГ И СПОНТАНОГ.....	133
<i>Борјан Бранков, Ана Станојевић</i> ДИФЕРЕНЦИРАЊЕ УПОТРЕБЉИВОСТИ ОТВОРЕНИХ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРОСТОРА У ВИШЕПОРОДИЧНОМ СТАНОВАЊУ.....	143
<i>Катарина Мајхеншек, др Божидар Манић, др Тања Бајић</i> МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ ВИРТУЕЛНЕ РЕАЛНОСТИ (ВР) И ПРОШИРЕНЕ РЕАЛНОСТИ (АР) КАО НОВИХ ТЕХНОЛОГИЈА У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ	153

Бојан Алимпић, Јана Богдановић, Ксенија Лукић
ПЛАН ОДРЖИВЕ УРБАНЕ МОБИЛНОСТИ ГРАДА ШАПЦА.....163

Лазар Мандић, др Верољуб Трифуновић, Мирјана Ћирић
УРБАНИ РАЗВОЈ ГРАДСКИХ ПИЈАЦА У КРАГУЈЕВЦУ – ПОСТОЈЕЋИ МОДЕЛИ И МОГУЋА
ТРАНСФОРМАЦИЈА 173

**II УТИЦАЈ УПРАВЉАЧКОГ СИТЕМА НА УРЕЂЕЊЕ ГРАДСКИХ ПРОСТОРА И РАЗВОЈ
УРБАНИЗМА КАО ДИСЦИПЛИНЕ.....183**

др Јасмина Ђокић, Ана Граовац
ЈЕДНО ПИТАЊЕ ЗА УРБАНИСТЕ: ШТА ЈЕ ЈАВНИ ИНТЕРЕС У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ.....185

Ван.Проф.др Страхиња Трпевски, Др Жаклина Ангеловска
ИЗАЗОВИ И УТОПИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И РЕГЕНЕРАТИВНЕ ОДРЖИВОСТИ
У ЗАКОНСКОМ ОКВИРУ ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА У
РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА..... 193

др Жаклина Ангеловска, Проф.др Страхиња Трпевски
ИСКУСТВА ЗАКОНСКЕ ПРИМЕНЕ Е-УРБАНИЗМА У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА201

Сања Велисављевић
РЕЗУЛТАТ ПОСТОЈЕЋЕГ УПРАВЉАЧКОГ СИТЕМА КРОЗ АНАЛИЗУ УРБАНОГ ТКИВА,
НА ПРИМЕРУ ПОСТОЈЕЋЕГ ГРАДСКОГ БЛОКА / РАЗМАТРАЊЕ НОВОГ МОДЕЛА
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ.....209

Јелена Ђерић
УЛОГА КОНКУРСА У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ДОБИЈАЊЕ
РЕШЕЊА, ФОРМАЛНОСТ ИЛИ ПРЕПРЕКА217

III ИНВЕСТИЦИОНЕ МАПЕ И ТРЖИШТЕ НЕПОКРЕТНОСТИ У ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА..... 225

*др Марина Јовановић Миленковић, Саша Рикановић, Давор Ђуран, Бојан Теодосијевић,
Дарко Вучетић*
ДИГИТАЛНА ПЛАТФОРМА ИНВЕСТИЦИОНИХ ЛОКАЦИЈА КАО НОВ
ПОСЛОВНИ МОДЕЛ У СРБИЈИ..... 227

др Марина Јовановић Миленковић, Ана Ђурковић, Дарко Вучетић, мр Борко Драшковић
ТРЖИШТЕ НЕПОКРЕТНОСТИ У ВРЕМЕ ВАНРЕДНОГ СТАЊА 233

др Наташа Живаљевић Луксор
ИНВЕСТИЦИОНЕ МАПЕ И ПЛАНИРАЊЕ УПРАВЉАЊА ГРАДИТЕЉСКИМ НАСЛЕЂЕМ.....241

**IV ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ У СРПСКОМ ГРАДУ И УРБАНИЗМУ НА
ГЛОБАЛНЕ КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И НЕДОСТАТАК ОДГОВАРАЈУЋИХ
КОРЕКТИВА У ГРАДСКОЈ ПРАКСИ..... 247**

Андреа Говедарица, Даница Лаћарац
ЗЕЛЕНИ ФАКТОР..... 249

мр Аница Теофиловић
ЕКОЛОШКЕ МЕРЕ СМАЊЕЊА УТИЦАЈА КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА НА ГРАД ДЕФИНИСАНЕ
У ПЛАНУ ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ СИТЕМА ЗЕЛЕНИХ ПОВРШИНА БЕОГРАДА.....257

др Љиљана Стошић Михајловић, Предраг Михајловић, Марија Михајловић
УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ КАО ИНСТРУМЕНТ ЗА УПРАВЉАЊЕ АДАПТАЦИЈОМ
НА КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И ЊИХОВО УБЛАЖАВАЊЕ У ПРОСТОРНОМ КОНТЕКСТУ265

Зоран Хебар
КАКО КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ МОГУ УТИЦАТИ НА РАЗВОЈ НАСЕЉА И ШТА БИ ТРЕБАЛО МЕЊАТИ
У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ ДА СЕ СМАЊИ НЕГАТИВАН УТИЦАЈ НА БУДУЋИ РАЗВОЈ273

Сара Станковић
Проф. др Александра Ђукић
Др Бранислав Антонић^{1,2}

ТУРИСТИЧКО ОДМАРАЛИШТЕ ПО МЕРИ КУЛТУРЕ И ТРАДИЦИЈЕ: КРЕИРАЊЕ ЕТНО-СЕЛА "ГОЛУБАЧКИ ГРАД" НА ОСНОВУ НАСЛЕЂА ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

Источна Србија у себи садржи културно наслеђе које је дуго било сакривено. Ови „драгуљи“ су тек последњих година откривени и једним делом унапређени. Међутим, како се нису сви аспекти подједнако развили, тако одређени сегменти остају делимично недовршени. На подручју Голупца препознати су елементи урбаног, док одлике руралног мањају – на њиховом развоју треба радити не би ли се додатно нагласило овај сегмент културног наслеђа. Имајући у виду да је ово регија са мноштвом садржаја које има културолошки, историјски, верски, па и природно-еколошки значај, Голубац са својом околином има много потенцијала за развој туризма. С обзиром да ово све чини културни идентитет Голупца, битно је искористити њихову вредност и укључити наслеђе у циљу унапређења културног туризма као нове окоснице развоја града и његовог значаја, како у Србији, тако и међународно. Концепт етно-села се намеће као просторни одраз идентитета традиционалног српског села. Он је резултат комбинације два главна напред наведена фактора – културног туризма и наслеђа – и нуди се као решење за развој одрживог културног туризма и тако утиче на подизање значаја овог простора. При томе се посредно подиже и ниво живости овог простора, дајући му нови карактер и атмосферу.

Кључне речи: културни туризам, култура, наслеђе, источна Србија, традиционална архитектура, Голубац

TOURIST RESORT BASED ON CULTURE AND TRADITION: CREATING "GOLUBAČKI GRAD" ETHNO-VILLAGE ON THE HERITAGE OF EASTERN SERBIA

Eastern Serbia contains the cultural heritage that was hidden for decades. These “gems” have only been discovered and partly improved in recent years. However, as not all these aspects have developed equally, certain segments remain partially unfinished. In the area around Golubac Town, urban elements has been recognised, but this is not the case with rural ones – they need the further upgrading, in order to further emphasise the cultural heritage in this area. Bearing in mind that this is a region with a multitude of contents that have cultural, historic, religious, and even natural significance, Golubac with its surroundings has a lot of potential for the development of tourism. Since all mentioned contents make the cultural identity of Golubac, it is important to utilise their value and implement them to improve cultural tourism as the new backbone of the town development and importance, both in Serbia and internationally. The concept of „ethno village” is imposed as the spatial reflection of traditional Serbian village. It is the result of two aforementioned factors – cultural tourism and heritage – and it is positioned as a solution for the development of viable cultural tourism, which consequently influence on the upgrading of the importance of this space. Additionally, this is an indirect way to improve the level of liveability of this space, giving it a new character and atmosphere.

Key words: cultural tourism, culture, heritage, Eastern Serbia, vernacular architecture, Golubac

¹ Сара Станковић, инж.арх., студент друге године мастер студија Архитектура – Модул: Урбанизам на Архитектонском факултету у Београду, sarastankovic@yahoo.com.
Проф. др Александра Ђукић, дипл. инж. арх., ванредни професор Архитектонског факултета у Београду, adjukic@afrodita.rcub.bg.ac.rs.
Бранислав Антонић, дипл. инж. арх., асистент на Архитектонском факултету у Београду, е-адреса: antonic83@gmail.com.

² Овај рад је урађен на основу истраживања за потребе мастер тезе, у оквиру Еразмус+пројекта КА203 „Креативан Дунав: Иновативна настава за инклузиван развој малих и средње великих подунавских градова“ (енг. Creative Danube: Innovative teaching for inclusive development in small and medium-sized Danubian cities, 2019-2022), финансираног од стране Европске уније.

1. УВОД

Тема овог рада је одрживи развој туристичког етно-села, што је прво описано теоријски, а потом о показано на примеру локалитета у ширем окружењу града Голупца у Источној Србији. Туристичко етно-село у савременом виду представља врсту *ризорта* као светског феномена, а кроз предложени рад се испитује могућности примене овог урбанистичког концепта у односу на значај културно-историјског идентитета у пределу Источне Србије, као и његову примену и утицај на могући развој руралног културног туризма у подручју Голупца. Пројекат етно-села се осврће на два главна проблема која се могу уочити у оквиру Голупца: слабо очувано културно-историјско наслеђе града, као и незадовољавајући број туриста у односу на оно што сам град нуди.

Тек последњих година, реконструкцијом тврђаве и обновом бициклическе стазе у дунавском приобаљу, туризам у Голупцу је почео да се развија брже. Како сам град нема довољно капацитета за примање већег броја туриста, што је један од главних проблема када је реч о туризму, пројекат етно села би омогућио додатне смештајне капацитете, као и додатне садржаје у циљу задржавања и привлачења туриста на овој локацији. Како сама околина пружа довољно знаменитости за посетити током дана, неопходно је обезбедити и одговарајући простор у коме би туристи могли да одседну, а који би такође био садржајан, не би ли се њихов боравак у овом крају продужио.

Предмет рада чини обнова културног идентитета Голупца путем етно *ризорта*, као стецишта туриста и српске традиције и културе. Наиме, сам појам културног наслеђа и идентитета би се могао оцртати кроз српску традиционалну архитектуру са аспектима карактеристичним за источну Србију, као и српским обичајима и народном радиношћу који би се могли сагледати уочи самог села. Поред обнове културног идентитета и наслеђа Србије, овај *ризорт* би био намењен повећању броја туриста и њиховом задржавању у овом крају.

Како се бави питањима наслеђа и традиције српске архитектуре, очекује се да ће овај рад подићи значај теме етно-села, етно-ризорта, и шире, етно-туризма у склопу развоја простора. Посредни циљ овог рада је свакако допринос очувању баштине Источне Србије кроз пример Голупца и његова промоција, како би овај градић оживео и његова посећеност знатно порасла. Креирањем етно-села, места које би служило за привлачење и задржавање туриста на овом простору, ствара се простор за укључење српске традиције у неимарство, као и презентацију народних обичаја и веровања, што би створило добру основу и додатни материјал за посету и одседање у овом крају.

2. ТЕОРИЈСКА ПОСТАВКА

Да би се схватио појам етно-села у савременом оквиру, мора се прво дати његово место у склопу савремених трендова културног туризма, који све више утиче на развој простора у подручјима његовог интензивног развоја (Djukić, Djokić & Antonić, 2018).

Култура и туризам се последњих година све чешће јављају заједно. Жеља туриста за аутентичним искуством и доживљајем традиционалног живота, у које спада и интерес за културу и њене програме, а чија је окосница културно наслеђе, је све више у порасту. Последњих неколико деценија се интензивно ради на промоцији и развоју културног туризма. Како би се направио помак од масовног туризма, посебна пажња је дата одређеним облицима туризма, где културни спада у један од истакнутијих. „Културни туризам је препознат као одрживи облик туризма који помаже у регенерацији урбаних средина, очувању и промоцији националних културних баштина и традиције, у осигуравању бољег стандарда локалном становништву, а који истовремено минимално нарушава ресурсну основу на којој се развија“ (Стаменковић, 2018, стр. 43). Њега су препознала локална удружења, владе држава и међународне организације, тако да се данас може видети у понуди све више програма и пројеката који су усмерени на његов развој (Стаменковић, 2018).

Културни туризам јесте онај који је мотивисан потребом виђења и посећивања свих оних места која нуде атрактиван културни и уметнички дојам, неvezано за то да ли се ради о местима која се употребљавају у свакодневном животу домаћег становништва, прославе, фестивали или друге уметничке манифестације, као и било шта што би служило туристима да упознају, разумеју и поштују другу локалну или регионалну културу. Културни туризам је заправо мешавина осталих врста туризма. Ствари које би могле у оквиру неке заједнице привући посетиоце су многобројне, и у њих спадају културне, материјалне и духовне вредности, као што су: локални фолклор, природни ресурси (флора и фауна), атракције на отвореном, људи и

догађаји, модерна уметност и споменичко наслеђе (Ђукић Дојчиновић, 2006). Према Светској туристичкој организацији број туриста у културном туризму је са 37% 1995. године скочио на 10% у 2004. години. Организација за економску сарадњу и развој (OECD) је у извештају из 2009. године изјаснила да културни туризам у 2007. години чини мотив за скоро 360 милиона међународних туристичких путовања, што сачињава око 40% целокупног светског туризма. О расту културног туризма сведоче и финансијски показатељи; процењује се да оваква врста туриста троши једну трећину више од просечне туристичке потрошње (Красојевић и Ђорђевић, б.д.).

2.1. Појам и дефиниција ризорта

Други стуб теоријске поставке је увођење етно-село, тј. етно-ризорта као просторне одреднице културног туризма.

Реч „ризорт“ потиче из енглеског језика (енг. *resort*) и означава било коју врсту одмаралишта које велики број људи посећује ради одмора (Oxford Advanced Learner's Dictionary, 1995). Дакле, она могу варирати од апартмана и мањих станова, све до колиба, кућа за одмор или насеља. Како се дефиниција *ризорта* разликује од континента до континента, тако се и његова употреба мења у различитим деловима света. На пример, у Африци, Централној Америци и Карибима, као и у одређеним земљама на Далеком Истоку, он подразумева затворено хотелско насеље које изгледом подсећа на град, а које посетиоцима пружа све што им треба за боравак и одседање – ресторани, објекте за рекреацију и спорт, забаву, трговину, итд. За разлику од њих, у Европи и Северној Америци *ризорт* чини свако туристичко насеље које посетиоцима пружа било какав садржај, попут купања, скијања, планинарења, или разгледања културних добара (Nagle, 1999).

Према Millu (2008), *ризорт* представља комбинацију три елемента:

- [1] Садржаја и атракција за посету и рекреацију, како би туристи уопште били привучени ка тој установи,
- [2] Услуге смештаја, као и хране и пића, и
- [3] Активности које могу анимирати и занимати посетиоце током њиховог боравака.

3. КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ И НАСЛЕЂЕ ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ: Култура представља низ веровања, знања, образовања, обичаја и вредности одређене групе људи или друштва, који такође обухвата и језик, религију, кухињу, социјалне навике, музику и уметност (Zimmermann, 2017). Како налаже Стратегија развоја културе Републике Србије, „културно наслеђе представља скуп ресурса наслеђених из прошлости које људи препознају као рефлексију и експресију својих вредности, уверења, знања и традиција, оно што је кључна компонента и темељ културног идентитета“. Под културним идентитетима се сматрају сви симболички конструкти које појединац користи при идентификацији и налажењу свог места у свакодневном животу, али и које служе за перцепцију света око себе, а најпре своје непосредне околине (Купер и Купер, 2009). Људски идентитет се манифестује како у уметности, тако и у архитектури. Људи су одувек исказивали посвећеност својим коренима у својој уметности, што указује на то да свака цивилизација или етничка група нуди специфичну архитектуру у складу у са својом културом у различитим временима (Shayan, 2011).

Идентитет места се у памћењу и свести људи највише обликује према његовог морфологији и изгледу изграђених структура. Оно што у нашој свести местима даје одређени карактер за памћење јесте управо форма и обликовање грађевина и слободних простора. На одређене делове историјских насеља, који у себи и даље садрже трагове прошлости и специфичности своје традиционалне архитектуре, становници модерних градова гледају као на мала хармонична острва, ретке аутентичне амбијенте, који дају слику и приказују нам специфичан развој, историју и културу одређених периода и људи који су ту становали и обитавали. Када је реч о њима, обично се акценат ставља на њихов посебан амбијентални значај и карактер који се препознаје, због тога што они у себи садрже квалитете који се подразумевају када се каже традиција, као и појмови аутентично, аутохтоно, самосвојно, уникатно, непоновљиво итд. Ту треба имати у виду њихов специфичан, препознатљив карактер, који је настао под утицајем

поднебља и традиције, али и специфичног духа времена³ према којима је амбијент обликован.⁴

УЛОГА АРХИТЕКТУРЕ ПРИ ОЧУВАЊУ И ПРОМОВИСАЊУ КУЛТУРНОГ ИДЕНТИТЕТА: Да би се разумео однос између архитектуре и културе, неопходно је прво објаснити везу између простора и културе. Простор, попут културе, има друштвену конструкцију која је формирана током процеса обликовања перцепције људи о себи. Он игра важну улогу у јачању културних промена, зато што очекивани обрасци понашања унутар одређених граница одражавају специфичне културне вредности. Ова дефиниција подразумева изградњу „менталног простора“ чији утицај, који варира од конкретног простора до физичког, постаје разумљив. Организовање рада субјективног и објективног простора у мешовитом, континуираном облику назива се архитектура. Однос између културе и архитектуре додатно појашњава потребу за бригом о вези човека и његовог вештачког окружења. Имајући то у виду, култура представља фактор или начин људске повезаности са вештачким окружењем и обухвата две категорије (Shayan, 2011):

[1] Стандардизована понашања, мисли и осећања; и

[2] Производе који су резултат или наставак понашања и размишљања људи у дато друштво.

Главна улога културе јесте представљање менталних идеја увођењем конкретних облика. Архитектура игра кључну улогу у процесу ове трансформације. Према Херману Мотсиосу (*Herman Motsios*), архитектура је била и остала право мерило културе једне нације (Gerotter, 2007). Сама култура се састоји из два аспекта – нематеријалног, који се тиче правила, вредности, обичаја итд. и материјалног, који указује на објекте, тврђаве и сл. Заправо, ствари које сачињавају материјални аспект културног наслеђа се сматрају делом културе друштва, јер су укорењене у његовим вредностима и веровањима, одакле се јасно може видети веза између културе и архитектуре. На овај начин се идентификује култура једног народа са друштвом у коме живе. Свака култура и цивилизација полази од тачке у којој је претходна стала и суочила се са неком врстом кризе. Међутим, њен новонастали правац јесте да следи и развија старе историјске правце и да у неком моменту обнавља његове структуре. Услед директног утицаја културе на архитектуру, природно је да културне промене узрокују трансформације у ефикасним концептима и теоријама у архитектури и као последица се јављају другачије идеје, које одређују интеракцију међу теоријских концепата и метода у култури уопште, и специфичних теоријских концепата и архитектуре. Свако друштво има своју културу која има успостављене темеље архитектуре и где та култура представља њену објективну слику. Култура заједнице је одговорна за начине на који се простори образују (Ettehad, Azeri & Kari, 2014).

КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ И НАСЛЕЂЕ ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ: Како су различити делови Србије током времена били под утицајем различитих фактора и владајућих сила, самим тим су и поједини обичаји у различитим крајевима другачији, с тим што је највећи део њих заједнички за целу територију Републике Србије. За њих је задужен *Центар за нематеријално културно наслеђе Србије*, а полазну основу његовог деловања чини УНЕСКО-ва *Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа*. У регистру нематеријалног културног наслеђа је забележена већина народних обичаја, попут крсне славе, кола, певања уз гусле и из вика, ракије, здравце, као и мноштва заната, као што су опанчарски, ћилимарски, филигрански итд. (www.nkns.rs, 2020).

Ако се сагледа само источна Србија (Слика 9), с обзиром да је она круцијална за овај пројекат, може се уочити мноштво скривених драгуља и историјских трагова који је обогаћују. Када је реч о материјалној културној баштини, исток Републике Србије обилује мноштвом културних добара. Седам округа који се налазе на простору југоисточне Србије у себи садрже преко 450 непокретних културних добара који су заштићени законом. У самој околини општине Голубац се, између осталог, убрајају и неки од најзначајнијих српских и светских археолошких праисторијских локалитета, попут Лепенског вира код Горњег Милановца. Ту се такође налази и тзв. „римски лимес“ на реци Дунав, где се поред четрдесетак тврђава налазе градитељска остварења попут Трајановог моста, Трајанове табле и пута. Јужно од њих, у околини Неготина се налазе манастири Вратна и Буково, врело Шаркамен, као и кућа Стевана Стојановића Мокрањца, који чине само један део непокретног богатства источне Србије (Васић, 2019).

³ Нем. *Zeitgeist* – филозофски појам који се односи на начин размишљања – интелектуална уверења, идеја и мисли – у току одређеног временског периода.

⁴ Предавање проф. Мирјане Ротер Благојевић

Код збијених насеља, разликују се два различита типа села: разређено збијени тип и потпуно збијена насеља. (Симоновић и Рибар, 1993).

Слика 2: Потпуно збијено сеоско насеље Рајац код Неготина; **Слика 3:** Део полуразбијеног шумадијског насеља (извор: Симоновић и Рибар, 1993).

У разређено-збијени тип насеља, спадају планска, ушорена и спонтана села. Последњи поттип – спонтана збијена села – преовлађују у низијским крајевима Источне Србије (слика 2). Мањи број села, махом у највишим планинским крајевима ове регије је разбијеног типа (слика 3). Положај равничарских збијених села највећим делом повољан, изузев појединих планских села код којих су локације неповољне. Кроз већину оваквих насеља пролазе јавне саобраћајнице, тако да су добро повезани са насељима вишег реда и обрнуто. Насеља су добро осунчана и проветрена, испуњена зеленилом, тако да обезбеђују здраву животну средину. Код овог типа је могуће установити грађевински рејон, како је насељена групација потпуно дефинисана. Домаћинства су најчешће распоређена по ободима улица и сокака, док се делови блокова употребљавају као пољопривредне површине. Просечна густина насељености ког оваквих села износи 20-25 ст./ха, тј. бруто густина се креће од 15 до 30 ст./ха, што је оптимална густина насељености села. Домови су у просеку удаљени од 30-60 м једни од других (Симоновић и Рибар, 1993).

Величине блокова кућишта су различите, а они су потпуно изграђени по ободу парцеле уз улице, као и у средишним деловима. Сеоски путеви слепих улица, познати и као „ћорсокаци“ повезују кућишта у средиштима блокова, која су обично мале величине. Растојања стамбених и привредних зграда суседних и истих домаћинстава су неповољна, што значи да код велике већине села не обезбеђују основне хигијенске услове за живот (Симоновић и Рибар, 1993). Дакле, због овакве структуре насеља, његова концентрација заузима мали простор и то услед непосредног додира кућишта и мањом развијеношћу самог кућишта, па се у збијеним насељима кућишта нижу на већ формираним улицама, ограде се наслањају једне на другу, а у самом насељу обично нема пољопривредних површина, а ако их има, има их у јако малом броју. Окућнице су такође мале или их уопште нема (Којић, 1973).

Бруто густина насељености износи од 30-40 ст./ха, тј. у просеку око 35 ст./ха. Домови се обично налазе на одстојању од 25 до 35 м. Одређени део оваквих насеља нема повољан положај на терену, због чега су слабо проветрена, а како су веома збијена, не обезбеђују услове здраве животне средине. При планском уређењу би највећи део њих требало разредити, како би се обезбедили основни хигијенски услови за живот. (Симоновић, Рибар, 1993)

Оно што такође одликује збијени тип села јесте то што су округлих и овалних, често неправилних облика. Уличне мреже блокова и кућишта немају никакву правилност. Улична мрежа се обично стварала на претходно постављеној мрежи стаза и примитивних пољских путева дуж којих су се низала нова кућишта (Којић, 1973). То значи да куће у оваквим селима прате кривудавае и „вијугаве“ сеоске улице, оне су веома збијене и размештене без икаквог реда, пошто криви сокаци отежавају унос правилности у распоред кућа. Што се саме структуре насеља тиче, све улице су усмерене ка средини села, у ком се налази мало већи празан простор под називом „средсело“ или ређе „зборило“⁶. У том центру су се обично налазиле црква, кафана, чесма и школа уколико је има и он је представљао место окупљања и главно стециште јавног сеоског живота, где се често играло оро или коло⁷.

Традиционална српска кућа (Слике 4 и 5): У источној Србији се, као крају који не обилује масивним дрветом, најчешће користио комбиновани систем грађења (Бјеладиновић-Јергић,

⁶ Извор: <https://tsgeografija.wordpress.com>, 15. март 2020.

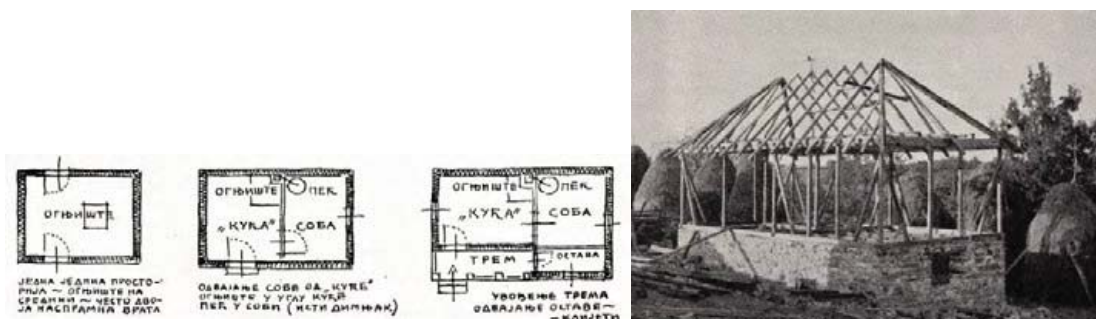
⁷ <https://prvisvetskirat.rs>, 15. март 2020

б.д.). То значи да су куће у овом региону имале слабију грађу, што је омогућило конструкцију од бондрука, или како сам назив налаже, реч је о „бондручарама“ (Дероко, 1964). Овакав тип конструкције куће је, поред брвнара, био најраспрострањенији у земљи (Павловић и др., 1987). Принцип бондручне конструкције се састоји од дрвеног скелетног система са испуном зидова од лакшег материјала, попут непечене опеке, тј. ћерпича, плетеног прућа облепљеним блатом или другим трошним материјалом (Дероко, 1964). Дрвени скелет куће се састојао од стубова и греда које су најчешће биле ортогонално постављене, са косницима који су служили за укрућење и преузимање дејства хоризонталних сила, одн. земљотреса и ветра и преносили их на тло. Зато се сматра да је овакав начин градње веома отпоран на земљотрес и друге природне непогоде (Бондрук конструкција, 2020). Кров се обично покрива ћерамидом, протежући се на подручја дуж речних долина и њихових падина оскуднијих шумом. (Павловић и др., 1987).

Слика 4: Типови сеоских кућа по разним крајевима Југославије; Слика 5: Већа сеоска кућа бондручара са подрумима и тремом – „доксатом“ (извор: Дероко, 1964).

Када је реч о унутрашњем уређењу (слике 6 и 7), бондручара се састоји из три дела: ајата, куће и касније собе. Ајат представља трем, попут ходника који се простире испред предњег дела куће, на ком се налазе врата. Најчешће је прављен од набијене земље, ограђен даскама или летвама, а на њему се обично налазе дрвени стубови који држе кров над њим, одн. продужетак крова саме куће, чије је улога заштита зидова од кише и сунца. Код неких објеката ајат заузима само један део испред предњег зида, између врата у једног угла куће, а под му је издигнут и делује као нека врста ћошка. Из ајата се, кроз главни улаз, улази у „кућу“, која је представљала главну просторију у којој би породица проводила дан и која се грејала. Соба је, наспрам ње, обично служила за спавање и била је знатно хладнија. Каснијом еволуцијом су се градиле и куће са по две собе, или собом и оставом, које су биле приступачне са трема и нису биле међусобно повезане изнутра⁸.

Слика 6: Развој унутрашње просторне организације бондручаре; Слика 7: Сеоска кућа „бондручара“ у изградњи (извор: Дероко, 1964).

⁸ Предавање проф. Мирјане Ротер Благојевић

Код ових кућа, изнад ајата, се такође често јавља и архитравна конструкција са стубовима, косницима и гредом-венчаницом, преко којих се прикуцавају летвице које се потом малтеришу блатним малтером. На врху су спојени „лажним луком“, тј. луком који се налази између дрвених гредица, преко којих се налази архитравна греда, направљен од дрвеног костура и дасака, који је потом облепљен блатом или кречним малтером⁹.

4.1. Етно-села

Етно село представља „место које чува наслеђе једног народа како у градитељству, тако и у националној кухињи и садржају активности које су гости у могућности да обављају у њима“ (serbia.com, 2020). Оно је заправо комплекс обично сачињен од две горе наведене целине: боравка, одн. смештајног дела, и српске традиције у народном неимарству, које обично бива спроведено кроз саму архитектуру и стил градње, као средство које служи оживљавању културног наслеђа.

Неколико етно-села било је образовано још у време социјализма, попут познатог етно-села Сиргојно на Златибору (Слика 8). Током протеклих неколико година приватном иницијативом уређен је већи број етно-села и сеоских имања по овом моделу у нашој земљи (Слика 9). Она удомљавају велики број туриста, махом домаћих, а све више и страних. У оваквим насељима у којима се баштини народна традиција, утврђена уз кривудавае сокаке, приказује се стари, традиционални начин живота, као и стари српски обичаји, остављајући утисак као да је време стало. Грађена су по узору на народно неимарство, тј. на стара српска села и традиционалне српске куће, које успут откривају и многе приче и митове везане за њега. У њима је могуће спремати пикантна народна јела или учествовати у прављењу ракије, уживати у старинским предметима, или се опробати у старим занатима, од којих се многи више не практикују (serbia.com, 2020).

Слика 8: Аутентична кућа у веома познатом етно-селу Сирогојно музејског карактера (извор: www.serbia.com); **Слика 9:** Етно-село „Моравски конаци“ новијег датума (извор: www.serbia.com).

Етно-села јесу савремени чувари српске традиције и наслеђа, чија је главна улога оживљавање старог начина живота и обичаја из давнина. Она су, као весници традиционалног живота, често окружена бујном природом, а исто тако се обично налазе у близини историјских знаменитости и споменика културе. Чиста вода и ваздух, нетакнута природа, укусна храна, традиционални дух и атмосфера, као и гостопримство српских домаћина представљају окосницу ових места. Она пружају одмор и предах од стресног и ужурбаног градског живота кроз традиционалан и миран амбијент (www.serbia.com, 2020).

Етно туризам, који се развија при боравку туриста на оваквим местима, се у нашој земљи третира као приоритет над другим врстама туризма, углавном због чистог ваздуха, изванредне хране и мира, као и чињеници да многи родитељи овим путем желе да упознају своју децу са домаћом културом и традицијом. Имајући у виду здраву средину, еколошку храну, пријатан амбијент, одмор у природи и културно-историјске вредности, постаје веома јасно из којих се разлога све више туриста окреће оваквом виду одмора. Такође постоје бројне организације које дају могућност посетиоцима да упознају Србију и начин живота унутар ње на скроз другачији начин. У појединим етно селима постоји чак и могућност рада – обављања сеоских послова – у периоду од неколико сати дневно, током краћег временског периода, за чију се замену добију три оброка и смештај. Према статистикама највећи део посетилаца (60%) чине брачни парови са децом (agromedia.rs, 2020).

⁹ Исто

5. СМЕРНИЦЕ НА ОСНОВУ ПРЕТХОДНЕ АНАЛИЗЕ

На основу повезивања елемената теоријских поставки ризорта, културног туризма, идентитета места, објашњења концепта етно-села и њихове примене на нивоу Источне Србије, добијају се смернице за функционално и физичко планирање и пројектовање етно-ризорта „Голубачки град“ у ширем окружењу Голупца.

Етно-село „Голубачки град“ као етно-ризорт садржи све карактеристике једног ризорта, тј. смештајни део са додатним активностима које туристи могу да обављају током њиховог боравка.

Пошто би само село обезбедило како простор за спавање, тако и разнолике традиционалне активности које туристи могу обављати и гледати, задржавање туриста на овој локацији би било дуготрајније. Са обезбеђеним простором за спавање таквог карактера, посете националном парку, тврђави, манастиру и осталим садржајима би биле знатно олакшане и могле би бити распоређене за посете трајања више од једног дана. Такође, оживљавањем српске традиције се развија и сеоски, рурални карактер који се не може наћи око Голупца.

Имајући у виду да је реч о месту које је у толикој мери обогато активностима и садржајима различитог карактера, које имају великог потенцијала за даљи развој и унапређење у циљу прикупљања и задржавања туриста, којих последњих година има у све већем броју, креирање етно-ризорта би представљало место на коме би могли да одседну, а које би такође одисало традиционалним карактером који краси околину Голупца. Поред самог одседања и традиционалне градње, само село би имало широку палету садржаја, што би било интересантан свима који долазе из окружења.

Као место које у својој околини има мноштво природног и културног богатства, креирање ризорта са одређеним аспектима српске традиције представља место које би допринело промоцији локалне културе, која је и даље очувана на овим просторима и омогућава туристима да осете традиционални начин живота на овом поднебљу.

Само село би било традиционалног карактера, одн. са аспектима изворне српске архитектуре према чијим би принципа било изградњено у циљу обнове културног наслеђа и традиционалног обележја овог поднебља. Како би се оно обновило, користили би се традиционални принципи српског градитељства при изградњи села, при чему би и сама његова структура била пројектована према просторној организацији типичног сеоског насеља у источној Србији. На тај начин би се део културног идентитета овог простора обновио, а притом би дошло и до развоја руралног карактера, који мањка у односу на доминантни урбани.

6. ЗАКЉУЧАК

Традиција и архитектура представљају важан и вредан документ који бележи историју неког подручја или поднебља. Историја се током времена мења под различитим утицајима и заједно са њима се мењају обичаји, па и архитектура. Тако се данас свуда у свету граде објекти сличних особина и материјала, правећи отклон се од изворне градње особене за одређену државу или културу.

Међутим, различита истраживања данас показују да је све већи број људи заинтересован за културни туризам и да су им најбитнији фактори за одабир локације додир са локалном културом. Оно што већина туриста жели јесте да, када отпутују у другу државу, могу да осете њену традицију и обичаје који је чине посебном и другачијом у односу на друга места. Зато што добар део великих савремених градова постаје униформисан по изгледу, а њихова архитектура постаје универзална за цео свет, људи имају жељу да се врате уназад, да осете оно што чини сваку културу јединственом и другачијом од осталих.

Архитектура представља просторни одраз културе и културне одлике се оцртавају у њој. Тако се архитектонско и урбанистичко наслеђе Источне Србије огледа кроз куће бондручаре и кроз збијена насеља спонтаног вида. Добро познавање изворног начина градње и неимарства, као и образаца кућења и насељавања, је важно како би се омогућила њихова квалитетна интерпретација у садашњости. Пројекат етно-села је великим делом условљен природно-еколошким обележјима, па је важно знати које параметре треба узети у обзир при смештању и планирању оваквог насеља, па се тако у овом пројекту нпр. ради о разређено-збијеном насељу, а не о густо-збијеном. Поред тога је важно задовољити савремене услове живљења и наћи склад између традиционалног и модерног.

Традиционални урбанизам и архитектура су важни, јер нас повезују са прошлошћу и као такви носе велики значај и представљају једну од одлика читаве једне културе. Изворни начин градње и насељавања не одступа много од задатих норми и правила на начин на који то чини савремена архитектура нити је строго предана форми као што је то случај са савременом архитектуром. Традиционална архитектура представља везу са културом и историјом и њен задатак у свету данашњице јесте управо повратак кроз време и обнављање и очување културне баштине.

📖 ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Литература

- Battharai, B. 2011. *Recreational Tourist Resort*, University of Tribhuvan, Institute for Engineering.
- Cairns G. Artopoulos G. Day K. 2017. *From Conflict to Inclusion in Housing: The Interaction of Communities, Residents and Activists*, UCL Press.
- Camillo A. A. 2015. *Handbook of Research on Global Hospitality and Tourism Management*. Sonoma State University, USA.
- Djukić, A., Djokić, V. & Antonić B. (2018). Chapter 6: Territorial Planning as a Creative Tool for the Upgrading of Cultural Tourism. In: T. Ohnmacht, J. Priskin & J. Stettler (Eds.), *Contemporary Challenges of Climate Change, Sustainable Tourism Consumption, and Destination Competitiveness: Advances in Culture, Tourism and Hospitality Research, Volume 15* (pp. 101-122). Howard House, UK: Emerald Group Publishing. DOI: 10.1108/S1871-317320180000015011.
- Geroter, Y. 2007. *Aesthetics in Architecture*.
- Hornby, A.S. 1995. *Oxford Advanced Learner's Dictionary*.
- Mill R. C. 2008. *Resorts: Management and Operation*, John Wiley & Sons. New Jersey, USA.
- Nagle G. 1999. *Tourism, Leisure and Recreation*. Nelson Thornes.
- Shayan, H. 2011. *Criteria for defining architectural identity*. Journal of the village.
- Дероко, А. 1964. *Фолклорна архитектура у Југославији*. Народна књига
- Ђукић-Дојчиновић, В. 2005. *Културни туризам, менаџмент и развојне стратегије*. Клио, Београд.
- Којић, Б. 1973. *Сеоска архитектура и туризам*. Грађевинска књига.
- Красојевић, Б. Ђирђевић, Б. б.д. *Нематеријално културно наслеђе: туристички ресурс Србије*.
- Купер А. и Купер Џ. 2009. *Енциклопедија друштвених наука*. Београд, Службени Гласник.
- Павловић Д.С. Ангелова Р. Муцопулос Н.К. Стојка Ж. Сезгин Х. 1987. *Народно Градитељство на Балкану*. Балканолошки институт САНУ и Друштво конзерватора Србије.
- Ротер Благојевић, М. б.д. *Стварање модерног идентитета Београда*.
- Симоновић, Ђ. Рибар, М. 1993. *Уређење сеоских територија и насеља*.
- Склабински, М. и Гржобић-Павловић, С. 2014. *Мапа актуелних влашких културних манифестација у Србији*. Центар за развој културног друштва.
- Стаменковић, С. 2018. *Материјално и нематеријално културно наслеђе Србије на Унесковој листи светске баштине - значајни подстицај културном туризму Србије*.

Извори

- Бјеладиновић-Јергић Ј. *Народно неимарство* (б.д.), преузето са https://www.rastko.rs/isk/isk_13.html
- *Бондрук конструкција* (2020, 24. јануар), преузето са <https://bit.ly/3cxeJfg>
- Етно села (б.д.), преузето са <https://bit.ly/3dAeKA6>
- Етно туризам – светла тачка домаће привреде (2018, 8. новембар), преузето са <https://bit.ly/308J6Gj>
- *Ко су заиста Власи?* (2016, 18. јун) преузето са <http://www.radio-gold.rs/vlasi/>
- *Нематеријално културно наслеђе Србије*. (2015) преузето са <http://www.nkns.rs/>
- *Насеља* (2013, 22. јануар), преузето са <https://bit.ly/2XZqa0F>
- *Насеља у Србији* (2016, 5. новембар), преузето са <https://bit.ly/3gSciqQ>
- *Помана* (2018, 11. јануар), преузето са <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Помана>
- *Ризорт* (2020, 17. јануар), преузето са <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Rizort>
- *Села збијеног и разбијеног типа* (б.д.), преузето са <https://bit.ly/2MuxaGK>
- *Старо село „Сирогојно“* (2020, 15. мај), преузето са <https://www.sirogojno.rs/>
- Васић, Е. (2019, 5. децембар) *Непокретно културно наслеђе југоисточне Србије*. преузето са <https://www.elenavasic.com/sr/>
- Winsoar, R. *The Different Types Of Resorts That You Should Know* (2018, 20. октобар), преузето са <https://bit.ly/2z0LdR8>
- *Власи источне Србије* (б.д.), преузето са <https://vlasi.weebly.com/>
- *Власи у Србији* (2020, 3. април), преузето са <https://bit.ly/3dA3iVp>
- Zimmermann, K. A. (2017, 13. јул) *What Is Culture?* преузето са <https://www.livescience.com/21478-what-is-culture-definition-of-culture.html>
- *Званична презентација општине Голубац* (б.д.), преузето са <http://www.golubac.org.rs/>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

711.1/.4(082)

МЕЂУНАРОДНИ научно-стручни скуп Летња школа урбанизма (16 ; 2020 ; Пролом Бања)

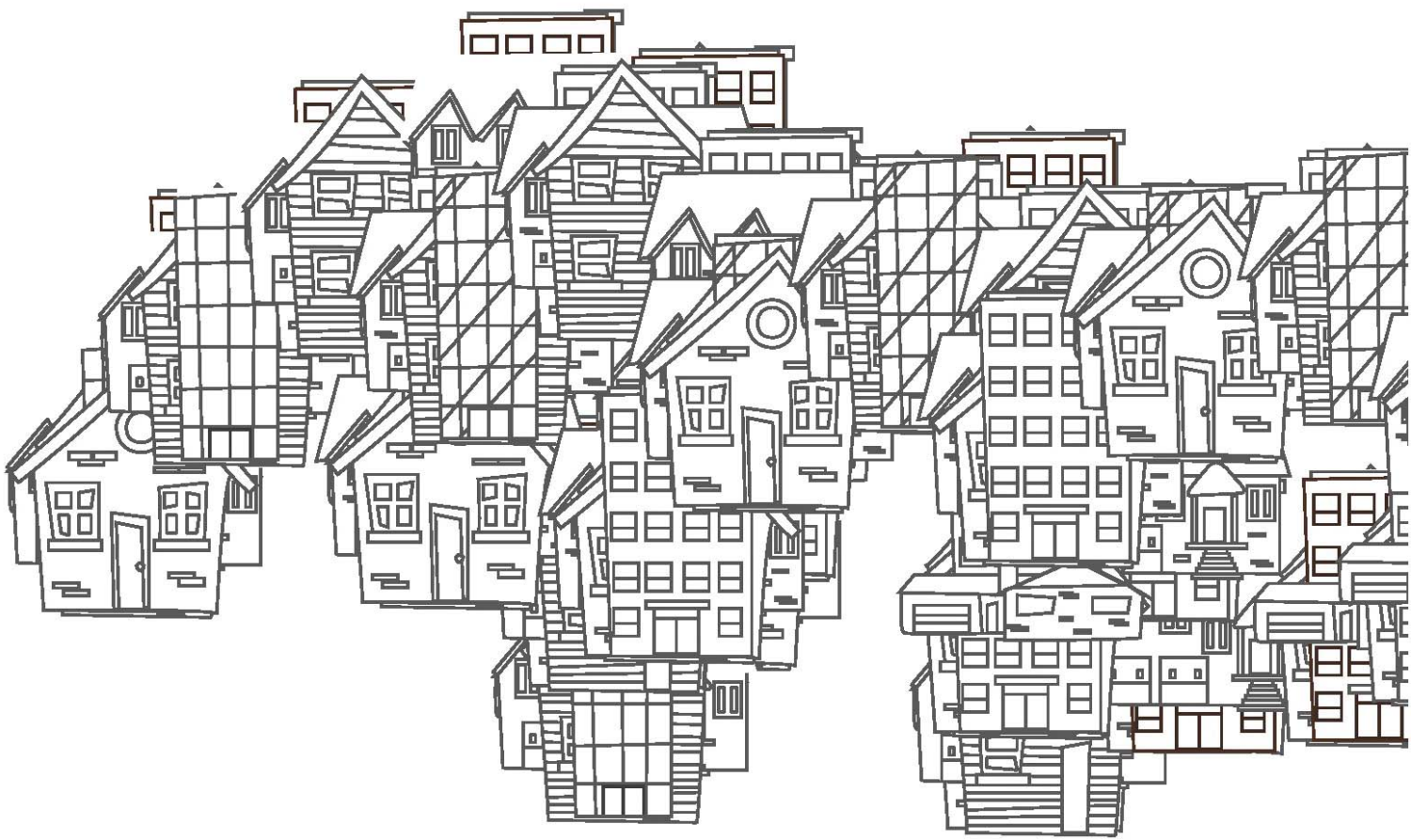
Будућност градова и урбанизма / Међународни научно-стручни скуп 16. Летња школа урбанизма, Пролом Бања, 1-3. јул 2020 ; [организатори] Удружење урбаниста Србије [и] Републички геодетски завод ; [уредници Александар Јевтић, Борко Драшковић] = Future of cities and urbanism / International Scientific-Professional Conference 16th Summer School of Urbanism, Prolom Spa, July 1-3, 2020 ; [organizers] Serbian Town Planners Association [and] Republic Geodetic Authority ; [editors Aleksandar Jevtić, Borko Drašković]. - Београд : Удружење урбаниста Србије, 2020 (Београд : Топграф). - 276 стр. : илустр. ; 30 cm

Тираж 250. - Стр. [4]: Предговор / Александар Јевтић. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Садржај с насл. стр.: Град и урбанизам у контексту светских перспектива и глобалних токова ; Утицај управљачког система на уређење градских простора и развој урбанизма као дисциплине ; Инвестиционе мапе и тржиште непокретности у време ванредног стања ; Практичне и теоријске реакције у српском граду и урбанизму на глобалне климатске промене и недостатак одговарајућих коректива у градској пракси.

ISBN 978-86-84275-42-6

а) Просторно планирање -- Зборници б) Урбанистичко планирање -- Зборници

COBISS.SR-ID 15941129

ISBN 978-86-84275-42-6